

Submission: 10.10.2019
Acceptance: 06.11.2019

Japonya’da Deflasyon Döneminde İşsizlik ve İşsizlikle Mücadele

Özlem Toplu Yılmaz¹
Akyol Şahin²

Japonya’da Deflasyon Döneminde İşsizlik ve İşsizlikle Mücadele

Unemployment in Japan during Deflation Years and Measures to Combat Unemployment

Öz

Bu çalışmada Japonya’da deflasyon döneminde yaşanan işsizlik, işsizliğin ekonomide meydana getirdiği sorunlar ve mücadele politikaları incelenmiştir. Bir ekonomide durgunluğun neden olduğu işsizlik önlenemediğinde ücretlerdeki istikrarı olumsuz etkileyerek, kayıt dışı ekonominin boyutunu artırmakta ve bununla birlikte birçok ekonomik sorunları da beraberinde getirmektedir. Japonya’da yaşanan işsizlik, düzensiz, yarı zamanlı ve standart dışı çalışma şartlarının oluşmasına neden olmuştur. Ayrıca ülkede yaşanan işsizlik, kayıt dışı ekonomi ve durgunluk ile mücadele amacıyla uygulanan genişleyici politikalar sonucu kamu bütçesinde açıklara neden olmuştur. İşsizlikle mücadele için genç işsizleri de ekonomiye kazandırmak amacıyla, acil politika paketi, acil istihdam tedbirleri hazırlanmış ve eski çalışanları istihdama kazandırmak amacıyla danışmanlık ve yardımlar sağlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Japonya, İşsizlik, Durgunluk, Deflasyon

Abstract

In this study, unemployment and its effects in Japan during the deflation years are examined, and policies in order to combat unemployment are explained. Unemployment caused by the recession leads to many economic problems and increases the growth of the underground economy by affecting the stability in wages negatively. Unemployment in Japan has caused irregular, part-time and non-standard working conditions. In addition, the expansionary policies were implemented to combat unemployment, the underground economy and stagnation in the country caused deficits in the public budget. In order to increase youth employment, an emergency policy package, emergency employment measures were prepared and consultancy and assistance were provided to recruit former employees.

Keywords: Japan, Unemployment, Recession, Deflation

1. Giriş

Deflasyon bir ekonomide yaşanan fiyat istikrarsızlığıdır ve fiyatlar genel seviyesindeki düşmeyi ifade etmektedir. Deflasyon “Pozitif arz şoku” ve/veya “Negatif talep şoku” ile meydana gelmektedir. Bir ekonomide “Pozitif arz şokuna” bağlı oluşan deflasyon, arzda meydana gelen fazlalığın bir sonucu olarak talep yetersizliği nedeniyle stokların birikmesi ve biriken stokların işletmeler tarafından satılamaması durumunda fiyatların düşmesiyle oluşurken; “Negatif talep şokunda” ise sabit arza olan talebin azalmasıyla ortaya çıkan üretim fazlası sonucu, fiyatların düşmesiyle oluşmaktadır. Durgunluk, bir ekonomide milli gelir seviyesinde en az iki çeyrek dönemde yaşanan negatif büyümedir ve üretim seviyesinde azalma, ardından işsizlik, ücretlerde düşme gibi dolaylı ve doğrudan birçok makroekonomik sorunlara yol açmaktadır. Durgunluk, talep yetersizliği sonucu stokların birikmesine, işletme karlarının düşmesine, üretimde azalışa ve tüm bu olumsuz sürecin sonucu olarak işsizliğin artmasına yol açmaktadır. Diğer taraftan fiyatların sürekli düşmesi ve daha da düşeceği beklentisiyle toplam talepte yavaşlama meydana gele-

¹ Corresponding Author. Member of Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of International Trade and Logistics at Istanbul Yeni Yüzyıl University, Istanbul-TURKEY, ozlem.yilmaz@yeniuyuzuil.edu.tr. ORCID: 0000-0001-5335-8370.

² Graduate of Economics and Finance Master’s Program, Istanbul Yeni Yüzyıl University, Istanbul-TURKEY. ORCID: 0000-0001-8273-9455.

bilir ve talep yetersizliği de üretim seviyesindeki azalmaya yol açıp, ekonomiyi tekrar durgunluğa götürebilmektedir. Bu nedenle ekonomilerde deflasyon kronik bir sorun haline dönüşebilmektedir.

Ülke ekonomilerinde deflasyonun makro ekonomik sorunlara yol açmasından dolayı, deflasyon ile mücadele ayrı bir öneme sahiptir. Durgunluk ve deflasyon ile mücadelede genel olarak genişleyici para ve maliye politikaları uygulanmaktadır. Para politikası ile para arzının artırılması ve faiz oranlarının düşürülmesi ile bireyler tüketime yönlendirilmekte, ancak ülkenin likidite tuzağı içerisinde olması durumunda tüketime yönelik harcamaları artıramamaktadır.

Maliye politikasıyla ise vergi gelirleri azaltılmakta, transfer harcamaları da artırılmaktadır. Özellikle durgunluk ve deflasyon dönemlerinde transfer harcamalarından biri olan sosyal harcamalar ön plana çıkmaktadır. Çünkü durgunluk ile işsiz kalan bireyler, devletin yapacağı bu harcamalarla gelir elde edebilmektedirler. Uzun süreli durgunluk dönemlerinde devletin yapacağı harcamaların artması kamu bütçesinde ağır yüklerle neden olmakta, bir tarafta düşen vergi gelirleri kamu bütçesi finansmanı açısından sorun oluştururken, diğer tarafta devletin ekonomiyi canlandırmak için yapacağı harcamalar, kamu bütçesinde geniş açıklara neden olmaktadır.

Bu çalışmada Japonya’da 2006-2016 döneminde yaşanan deflasyon ve durgunluk döneminde yaşanan işsizlik problemi analiz edilmiştir. Durgunluğun meydana getirdiği işsizlik ve işsizliğin ücretlere ve kayıt dışı ekonomiye olan etkisi ile bu dönemde sosyal harcamaların kamu bütçesinde yarattığı sorunlar incelenmiştir. Ardından Japonya’nın işsizlikle mücadele önlemlerine değinilmiştir. Sonuç bölümünde ise, konu kısaca özetlenmiş ve öneriler sunulmuştur.

2. Literatür Özeti

Japonya’daki durgunluğun neden olduğu işsizlik problemi literatürde farklı çerçevelerden incelenmiştir. Aşağıda bu çalışmalar tarih sırasına göre verilmiştir:

Kawaguchi ve Mori (2017) 2000-2016 yılları arasındaki işgücü piyasalarını incelemişlerdir. Yazarların analizine göre; Japonya’nın son işgücü piyasası deneyimleri, nüfusun yaşlanmasının işgücü piyasasının yapısını nasıl hızlı bir şekilde etkilediğini genişleyen bir sağlık hizmetleri sektörü aracılığıyla göstermektedir. Sonuç olarak, kadın işgücüne katılım erkek çalışanlara göre artmaktadır ve çoğunlukla sağlık hizmetleri sektöründe çalışmaktadır.

Hijzen ve diğerleri (2015) küresel finans krizi sürecinde Japonya’daki iş piyasasını incelemişlerdir. Küresel kriz sürecinde küçük bir istihdam artış tepkisi, ülkedeki standart-dışı işlerin oranından farklı olarak başka faktörlere dayanmaktadır. İşgücü piyasası direncinin azalması muhtemel değişiklikler dikkate alındığında Japonya işgücü piyasasının küresel mali kriz sırasındaki esnekliği önemli olmaktadır sonucuna varılmıştır.

Erol, S.I. (2013) genç işsizlik sorununun çözümüne yönelik politikaları dikkate alarak nüfusu hızla yaşlanan Japonya ve Kore ile nüfusu artışı yaşayan Çin ve Türkiye’deki istihdam politikalarına değinmiştir. Japonya’da Çalışma Bakanlığı, liseden mezun ve/veya olabilecekler için “istihdam destek tedbirleri” geliştirmiştir ve genç istihdamını artırmak amacıyla uygulamaya konulan “deneme istihdam programı” sayesinde de 2004 yılında 37.000 genç bu programı tamamlamış ve bu gençlerin %80’ini düzenli bir işte istihdam olanağı elde etmiştir.

Mitani (2011) literatür taraması yaparak 1980’lerden önceki düşük ve istikrarlı işsizlik oranından 1990’larda ve sonrasında Japonya’da sürekli yüksek işsizlik oranına geçişin arkasındaki faktörleri incelemiştir. Bu faktörleri: (1) Nominal deflasyon ve ücretlerdeki katılık, (2) cesaret kırıcı işçi etkisinde düşüş, (3) düzenli olmayan istihdamda artış, (4) uzun vadeli genç işsizliğinin izleri şeklinde sıralamıştır.

Agnese ve Hector (2008) Japonya'daki işsizliği incelemişler ve orta vadede önemli olan meselenin, düşük verimlilik artışı ve zayıf uluslararası ticaret performansı nedeniyle yatırımlarda uzun süren düşüşün sonuçlarını önlemek olduğu sonucuna varmışlardır.

3. Araştırmanın Amacı, İçeriği ve Sınırları

Bu çalışmada Japonya'da 2006-2016 döneminde yaşanan durgunluk döneminde ortaya çıkan işsizlik ve işsizlikle ilişkili olarak ücretler, sosyal harcamalar ve kayıt dışı işsizlikle ilgili veriler incelenmiştir. OECD, IMF ve Dünya Bankası'ndan elde edilen istatistik veriler yorumlanmıştır. İşsizliğin, milli gelir artışına ve ihracata etkileri gibi ekonomiye etkileri çalışma kapsamı dışındadır.

4. Deflasyon, İşsizlik, Ücretler, Kayıt dışı İstihdam ve Sosyal Harcamalar İlişkisi

Deflasyonun ve ardından durgunluğun getirdiği işsizlik doğrudan ve/veya dolaylı olarak birçok ekonomik faktörü olumsuz etkilemektedir. Başta işsizlik oranının yüksek olması kayıt dışı ekonomiye yol açan nedenlerden biri olarak görülmektedir (Akalin ve Kesikoğlu, 2007, s. 74). Çünkü üreticiler, üretimlerini emek ve sermaye maliyetini en düşük düzeyde gerçekleştirmeyi istemektedirler (Ataman, 1998, s. 59). Bu nedenle yüksek işsizlik oranının görüldüğü ekonomilerde, kayıt dışı ekonomiye giriş ve çıkış maliyetlerinin düşük olacağı beklentisiyle, kayıt dışı istihdamın büyümesi söz konusudur.

Ekonomik kriz ve durgunluk dönemlerinde genel olarak kayıt dışı ekonominin büyüdüğünü öne süren iki görüş vardır. Bunlardan ilki; firmaların ve hane halklarının maliyet tasarrufu sağlamak amacıyla resmi istihdamdan uzaklaşarak kayıt dışı istihdam edilerek ilave gelir sağlamaya çalışmaları ve/veya işsizlerin düşen gelirlerini telafi etmek istemeleridir (Williams ve Renooy, 2013, s. 5). İkincisi ise; kayıt dışı ekonomide maliyetlerin düşük olması sebebiyle özellikle kayıt dışı istihdamın yoğunlaşmış olduğu inşaat ve lokanta işletmeciliği gibi sektörlerde resmi olarak bildirilmemiş, esnek veya daha ucuz beyan edilen istihdamın yerini almasıdır (Williams ve Renooy, 2013, s. 5). Böylece durgunluğun neden olduğu işsizlik ile birlikte kayıt dışılığın artması kaçınılmazdır.

İşsizliğin diğer bir olumsuz etkisi de ücretler üzerinedir. Bir işletmenin personellere ödeyeceği ücret miktarı, iş gücü arz ve talebi ile çok yakından ilişkilidir. Şöyle ki iş gücü arzının azalması ücretlerin artmasına sebep olur. Bu durumun tam tersi söz konusu olduğunda ise yani iş gücü arzının artması durumunda da ücretlerin azalması söz konusu olacaktır (Topalhan, 2012, s. 170). Bu durumda ise bir ülke ekonomisindeki istihdamın yapısı ücretlerin düzeyi ve oluşumu üzerinde çok büyük bir rol oynamaktadır. Ülke ekonomisinde tam istihdam seviyesine yaklaştıkça işsizliğin azaldığı bir iş gücü piyasasında ücretler artma eğiliminde, eksik istihdamın oluşmasında yani işsizliğin artması durumunda da ücretler azalma eğiliminde olacaktır (Topalhan, 2012, s. 170).

Emek piyasasında gerek işçileri gerekse işverenleri kayıt dışı istihdama yönelten çok sayıda faktör vardır. Bu faktörlerin elverişliliği kayıt dışı ekonominin gelişmesini sağlar. İşçileri kayıt dışı ekonomik faaliyetlerde bulunmaya iten sebepler arasında; İşsizliğin yanı sıra, kayıtlı ekonomideki ücretlerin düşüklüğü, esnek çalışma saatlerinin varlığı kendi işini yapma isteği gibi faktörler sayılabilir (Dinçer, 2007, s. 39). Ayrıca kayıt dışı istihdam hem daha düşük ücret ödenebilmesi hem de vergi ve sosyal güvenlik primi ile diğer yasal yükümlülüklerin getirdiği maddi yüklerden kurtulma imkânı bakımından işgücü maliyetlerinin düşürülebilmesini sağlar (Dinçer, 2007, s. 40). Sonuç olarak durgunluk sonrası işsizlik ile devam eden süreç hem kayıt dışı ekonominin artması hem de ücretleri olumsuz etkileyen sarmal halini almaktadır.

Durgunluğun meydana getirdiği olumsuz etkiler ise transfer harcamalarına olan bağılılığı artırmaktadır. Çünkü bazı transfer harcamaları, istihdam seviyesine ve milli gelire bağlı olarak konjonktürel gelişmeye ters yönde seyrederek. Bunun en tipik örneğini, durgunluk dönemlerinde artan ve refah döneminde azalan işsizlik yardımları oluşturur. Belirli düzeyin altında gelire sahip zayıf sosyal gruplara yapılan sosyal harcamalar da bu gruba girer (Turhan, 1986, s. 122). Aslında bu tür harcamaların ekonomik istikrarı sağlayıcı etkileri fazla değildir; ancak çok kuvvetli bir iktisadi krizin mevcut olması halinde, özellikle zorunlu sigorta sistemine dayanan işsizlik yardımlarının konjonktürel daralma eğilimlerinin hafifletilmesine önemli ölçüde katkıda buldukları söylenebilirler (Turhan, 1986, s. 122).

İşsizliğin azaldığı, yani ekonominin yüksek istihdam düzeyinde bulunduğu dönemde işçilerin ödemiş oldukları primler nisbi olarak artarken, sigortaların işsizlik tazminatı olarak yapmış oldukları harcamalar azalmaktadır. Böylece, giderler gelirlere zıt yönde geliştiği için, otomatik olarak toplam talebi kısıtlayan bir fazla oluşturmaktadır (Turhan, 1986, s. 122). Eksik istihdam ve düşük reel gelirin söz konusu olduğu durgunluk döneminde ise, gelirleri azaltmaktadır; çünkü sadece işsizlikten etkilenmeyen işçiler prim ödemektedirler. Buna karşılık, işsizlik yardımı şeklinde yapılan harcamalar artmaktadır; çünkü birçok işsiz kişi uzunca bir süre daha önceki net gelirlerinin yüksek bir yüzdesini işsizlik tazminatı olarak alır. Neticede, belirli bir düzeyden itibaren toplam talep üzerinde arzulanan etkiye sahip bir açık, otomatik olarak meydana gelir (Turhan, 1986, s. 122).

Özellikle içerisinde bulunulan ekonomik konjonktürden kaynaklanan sorunlar sosyal güvenlik sistemini etkileyen önemli bir faktördür. Konjonktürün daraldığı, durgunluk ve kriz dönemlerinde sosyal harcamalara olan bağımlılık artmakta, istihdam daralması nedeniyle sosyal güvenlik sisteminin gelirlerini azalmaktadır. Diğer taraftan krizle mücadele için yatırım harcamaları artırılmakta, hükümetler böylece istihdam artışı sağlamayı hedeflemektedirler (Şanlıoğlu, 2016, s. 167). Ancak, pek çok alanda kamu harcamalarının eş zamanlı artırılmasından dolayı bunların finansmanı açısından çeşitli sorunlar yaşanmaktadır. Akabinde ise bütçe açıklarını kapatmak ve kamu borçlanmasını azaltmak maksadıyla sıkı tasarruf tedbirlerinin yürürlüğe konulması zorunlu hale gelmektedir. Yüksek kamu borçları hükümetlerin hareket alanını daraltmakta, ödenmesi gereken faiz borçları nedeniyle konjonktürün olumlu seyrettiği dönemlerde bile tasarruf yapma imkânı zorlaşabilmektedir (Şanlıoğlu, 2016, s. 167). Kamu bütçesinde yaşanan açıklar özellikle durgunluğun devam etmesi halinde ihtiyaç duyulan sosyal harcamaları olumsuz etkilemektedir.

5. Japonya’da İşsizlik ve Ücret Yapısı

Dünyada en fazla yaşlı nüfusun görüldüğü ve ortalama yaşam süresinin en hızlı arttığı ülke olan Japonya’da yeni doğan herhangi bir bebeğin ortalama 81 yıl ömür süreceği tahmin edilmektedir. Ülkede 65 yaş ve üzeri nüfusun toplam nüfus içerisindeki payı 1990 yılında %10,2 iken, 2010 yılında ise %22,7’ye yükselmiştir (Gökbunar ve diğ., 2016, s. 112). Japonya’nın nüfus oranı her geçen yıl düşmektedir. Doğum oranının düşük seviyelerde seyretmesi, özellikle yaşlı kesimde artan ölüm oranları ve ülke dışından gelecek göçün sınırlı kalması, aktif nüfustaki düşüşün en önemli nedenleri olarak gösterilmektedir (Anonim, t.y.:2). Dışardan göç ancak göç edecek kişilerin nitelikli olması durumunda izin verilmektedir. 2050 yılı içerisinde ekonomik olarak aktif nüfusun %53,1’e düşeceği tahmin edilmekte olup, yapılan projeksiyonlar sonucu 0-14 yaş arası kesimin toplumun %8,6’sını, 65 yaş ve üstü kesimin de toplumun %39,5’ini oluşturacağı öngörülmektedir (Anonim, t.y.:2). Japonya’nın hızlı bir şekilde nüfusunun yaşlanıyor olması Japonya’nın iş gücü yetersizliği olduğunu göstermektedir (Geoffrey ve Manolo, 2008, s. 2). Nüfusun yapısı işsizliği ve istihdamı etkileyen önemli bir faktördür.

Japon iş gücü piyasası düzenli ve düzensiz çalışanlar olarak iki gruba ayrılmış durumdadır. Düzenli çalışanlar, ilk olarak çalıştıkları işletmelerde ömür boyu istihdam garantileri olup, uzun vadeli kariyer beklentileri, nispeten yüksek ücretlerin yer aldığı kişilerden oluşmaktadır (ILO, 2010, s. 92). Düzensiz yani düzenli olmayan çalışanlar ise; kısa süreli sözleşmeleri olan, geçici ve yarı zamanlı çalışma koşullarında nispeten düzenli çalışanlara göre düşük ücret alan ve işini sonlandırmanın kolay olduğu çalışan gruplarını tanımlamaktadır. Düzenli işçilerin sayısı 1982’de %83 iken 2002’de bu oran %68’e düşmüş, 2008 yılında ise %66’ya kadar inmiştir (ILO, 2010, s. 92).

Yıllar	Enflasyon (%)		İstihdam ve İşsizlik	
	Ort. Tüketici Fiyatları	İşsizlik (%)	Çalışan (1.000 kişi)	Nüfus (1.000 kişi)
2006	0,25	4,11	63.890	127.740
2007	0,06	3,83	64.280	127.750
2008	1,38	3,98	64.090	127.690
2009	-1,35	5,07	63.150	127.550
2010	-0,72	5,05	62.980	127.590
2011	-0,27	4,58	62.930	127.930
2012	-0,05	4,32	62.790	127.550
2013	0,34	4	63.260	127.330
2014	2,76	3,58	63.70	127.120
2015	0,79	3,37	64.010	126.970
2016	-0,11	3,11	64.640	126.960

Tablo 1. Japonya’da İşsizlik (Yazar tarafından *Uluslararası Para Fonu, Seçilmiş Ülkeler ve Konular İçin Rapor*’dan derlenmiştir)

Japonya 2006-2008 yılları arasında 64 milyon istihdam edilen nüfusa sahip iken, ortalama işsizlik oranı %4 düzeyinde gerçekleşmiştir. 2009 yılında istihdam edilen (63 milyon) nüfus oranı düşerken, işsizlik oranı enflasyondaki %3’lük azalış ile birlikte %5 düzeyine yükselmiştir. Japonya’nın 2009 yılında yaşamış olduğu işsizlik 2006-2016 yılları arasındaki (10 yıllık süredeki) en yüksek seviye olurken, işsizlikteki artışın sebebi yaşanan küresel durgunluk olmuştur (Tablo 1). Çünkü küresel boyutta, talep yetersizliğinin ortaya çıkması ile meydana gelen deflasyon sonucu, işsizlik artış göstermiş ve bir önceki yıla göre %4’e yakın olan işsizliğin %5’e yükselmesine neden olmuştur.

2009 yılı sonrası deflasyon oranında meydana gelen azalış ile birlikte işsizlik oranı genel olarak azalmıştır. Ülke ilk kez 2013 yılında ılımlı enflasyon yaşamış ve ülkedeki işsizlik oranında meydana gelen düşüş devam etmiştir.

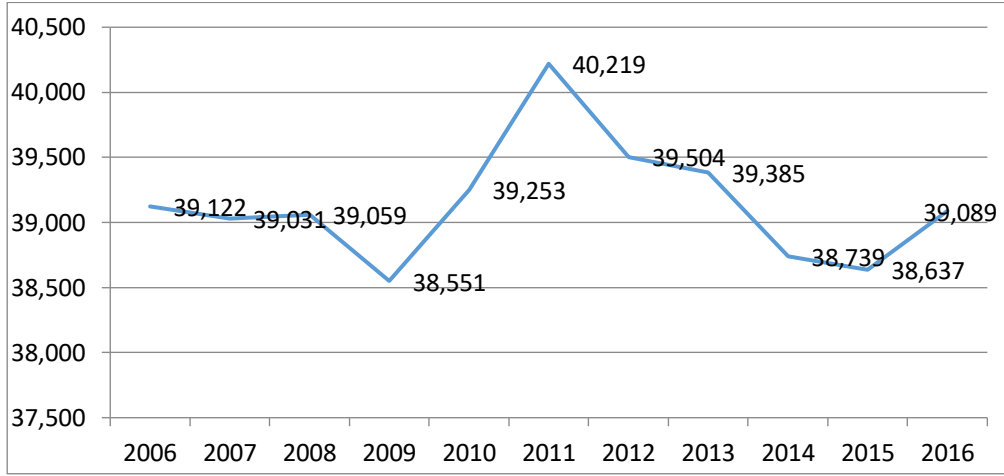
Küresel durgunluk ile birlikte artış gösteren işsizlik, 2015 yılı ortalarında %3,5 civarında gerçekleşmiş. 2016 yılında çok düşük oranda deflasyon meydana gelmiş olmasına rağmen GSYH’de büyüme devam etmiş, alınan önlemlerle işsizlik oranı ise azalışını sürdürmüştür.

Japonya’da ücret sistemi genellikle kıdem bazlı bir ödeme sistemi olarak adlandırılmaktadır (Nishimura, 2017, s. 1). Japon işletmelerinde uygulanan ücret sisteminin dayandığı temel ölçütler; personelin kıdem ve eğitim durumudur. Yüksek eğitim görmüş personel sayısı arttıkça eğitimin ücretin belirlenmesinde önemi azalmıştır. Böylece kıdem ve personelin yaşı üzerinde daha fazla durulmaktadır (Murat, 1992, s.194).

Japonya 20 yıldan daha uzun süredir düşük büyüme oranları ve deflasyon ile mücadele etmektedir. Ülkede enflasyonun negatif olmasına bağlı olarak fiyatlar düşmekte, fiyatların düşmesi eğiliminde olduğunu gören tüketiciler tüketimlerini ertelemekte, harcamalar azalmakta, gelirler/maaşlar/ücretler artmamakta, ekonomi büyümemekte ve bütçesinden destek verdikçe sürekli artan kamu borcu sarmal haline gelmektedir (Şahin ve Kalaycı, 2015, s. 102).

Japonya’da 2008 yılında enflasyon değeri %1,38 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında küresel krizin meydana gelmesi, ihracatın düşmesine yol açarak -%1,35 enflasyon değeriyle ülke ekonomisinde deflasyon gerçekleşmiştir. 2008 yılında 39.059 dolar seviyesinde olan yıllık ortalama ücret, 2009 yılında 38.551 dolar seviyesine gerilemiştir (Şekil 1).

2009 yılında meydana gelen deflasyon 2013 yılına kadar devam etmiş, 2013 yılı içerisinde enflasyon değeri 2008 yılındaki seviyesine ulaşamamış olsa da iyileşme görülmüştür.

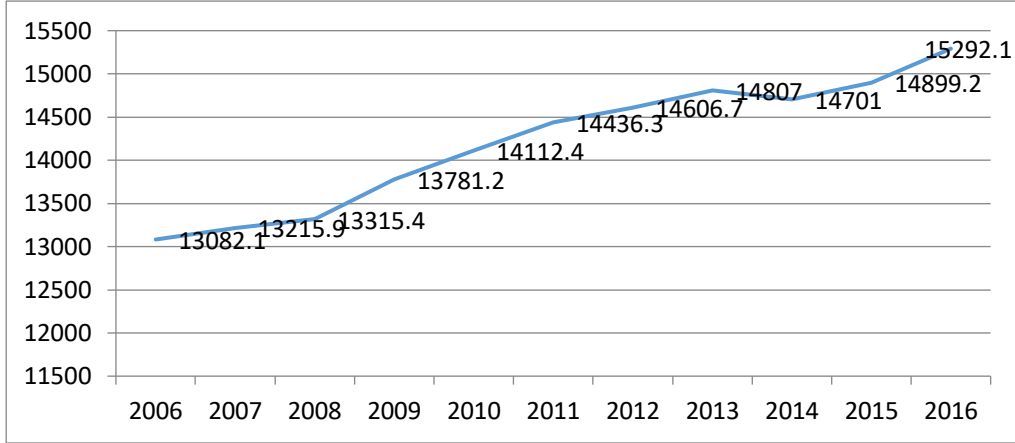
Şekil 1. Japonya’da Yıllık Ortalama Ücretler. (OECD, Ortalama Ücretler)

2009 yılında düşüş gösteren ortalama ücretler seviyesi 2011 yılına kadar artışa geçmiş ancak, 2011 yılı sonrası tekrar düşüşe geçmiştir.

Kyodo News 20 Aralık 2012 tarihinde, Japonya’daki işletmelerin, sendikalar ile yaptığı ücret pazarlığında, maaşları artırmayacağını sinyali verdiğini belirtmiş (Bloomberg, 2013) ve 2011 yılında düşüşe geçen yıllık ortalama ücretler 2015 yılına kadar düşüşünü sürdürerek, %4’lük bir azalışa neden olmuştur. 2006 yılı baz aldığı 2016 yılında bu oranda artış veya azalış göstermemiş, 2006 yılındaki seviyesini korumuştur.

Asgari ücret düzeyi incelendiğinde, 2006 yılı itibariyle artışı sürdürmüş ve 2013 ile 2014 yılları arasında %1’e yakın hafif düşüş gerçekleşmiş, 2014 yılı sonrası tekrar artışı sürdürmüştür (Şekil 2). Ülke ekonomisinde asgari ücretlerde gerçekleşen bu artışın sebebi deflasyondan kurtulmak için ücretlerin büyük rol oynamasıdır.

Ayrıca asgari ücret düzenlemesi, yoksulluk ve gelir dağılımı eşitsizliği yönünden en fazla etkiye sahip uygulamadır (Acar, 2015, s. 52).

Şekil 2. Japonya’da Asgari Ücretler (OECD, Asgari Ücretler).

Asgari ücretin ülkelerin ekonomisinde bu kadar önemli olmasından dolayı, ortalama ücretlerdeki düşüş asgari ücrette görülemeyip, aksine artış göstermiştir. 2006-2016 yılları arasında asgari ücretlerde sadece %15’lik artış gerçekleşmiştir. Japonya’da düşük katma değerli hizmet sektöründe çalışanlar ve düşük eğitim düzeyine sahip işçiler, diğer işçi kategorilerine kıyasla oldukça düşük ortalama ücret almaktadırlar (Aoyagi ve Ganelli, 2014). Ayrıca Japonya’da düzenli olmayan işçiler daha kolay işten çıkarılabilmekte ve işletmelere daha fazla ücret ve istihdam esnekliği sağlamaktadır. 2016 yılı itibariyle düzensiz çalışanlar, düzenli çalışanlara göre 3/2 oranında daha az ücret kazanmışlardır (Sophia, 2018, s. 18).

Japonya’da küresel durgunluk ile işsizlik %4 oranından %5 düzeyine çıkmış, ama bu artış çok yüksek olmamasına rağmen ülke ekonomisinde tüketicinin canlanamamasından dolayı firmaların karları düşmekte, karları düşen firmalar ücretlerde kesintiye gitmekte, böylece halk daha az tüketim yapmak durumunda kalmaktadır (Topçu, 2010, s. 101).

Japonya ekonomisine hâkim olan zayıf talep nedeniyle sendikalaşma oranının düşmesi, işçilerin ücretlerindeki pazarlıklarını olumsuz etkilemektedir. Öyle ki ülkenin nominal ücretlerindeki büyüme enflasyondan daha az olup, reel ücretler hala düşmektedir. Çalışanların ücretlerindeki zayıflık, talebi daha da fazla daralmaktadır (Akram, 2016, ss. 14-15).

1980 ve 1990’lı yıllarda olduğu gibi, yerel ücretlerde ve fiyatlarda meydana gelen düşüşler, uluslararası rekabet gücü üzerindeki nominal artışla dengelenmekte ve Japonya, deflasyonist tuzakında daha derin bir şekilde etkilenmesini önleyebilmektedir (Mckinnon, 2007, s. 28). Bu durumda Japonya’da ücretlerin büyümediği ve deflasyonun devam etmesi halinde büyüemeyeceği anlaşılmaktadır.

6. Japonya’da İşsizlik ve Kayıt Dışı Ekonomi

İktisadi kriz ve durgunluk dönemleri kayıt dışılığa uygun bir zemin oluşturmaktadır. Böyle dönemlerde işsiz kitleler, kayıtlı ekonomide bulamadıkları istihdam imkânlarını kayıt dışı faaliyetlerde arayabilmektedir. Müteşebbisler ise kriz ve durgunluğun etkilerini minimuma indirmek ve özellikle istihdam ve üretim açısından esnek davranabilmek gayesiyle kayıt dışı faaliyetlere yönelmektedir (Işık ve Acar, 2003, s. 120).

Japonya’da geçmişte 1980’lerde yaşanan durgunluk bir taraftan çoğu şirkette çalışan sayısının azalmasına yol açarken, diğer taraftan kısmi ve tam süreli gece çalışmasının yaygınlaşmasına, hatta tatil günlerinde de mesai yapılmasına neden olmuştur (Erol, 2015, s. 23). Söz konusu

çalışmalar genellikle yorucu ve çok uzun olmaya başlamıştır. Çalışanlar arasında görülen intiharlar sonucu, zamanla çalışma saatleri azalacağına, aksine artarak devam etmiştir (Erol, 2015, s. 23).

Çalışma saatlerindeki uzunluk, Japon kültürüne bağlı olsa da 1980’li yıllarda yaşanan ekonomik kriz neticesinde geçici çalışanların, part-time çalışanların, evde çalışanların, vardiyalı çalışanların ve güvencesiz çalışanların sayısında artış yaşanmıştır (Erol, 2015, s. 16). Nitekim bu artışa bağlı olarak çalışanlar da işini kaybetme korkusunun yaygınlaşmasıyla, işlerine daha bağımlı hale gelmiştir. Öte yandan işin gerekleri ağırlaşmış, sosyal destek yok denecek kadar zayıflamış ve denetimler yetersiz hale gelmiştir (Erol, 2015, s. 16).

İşletmeler maliyetlerini azaltmaya yönelik tam zamanlı istihdamın yerine kısmı zamanlı çalışma, geçici iş ilişkisi ve taşeron kullanmayı tercih etmektedirler. Bu durum işçilerin sosyal ve ekonomik haklarının düşmesiyle ve kayıt dışı kalmalarıyla sonuçlanmaktadır. Aynı zamanda çalışanların eğitim düzeylerinin düşük olması ve bununla ilişkili olarak sosyal güvenlik hakları açısından yeterli bilgi birikimlerinin olmayışı kayıt dışı istihdama sebep olmaktadır (Harmanş a ve Abut, 2017, s. 93).

Japonya hemen hemen Amerika ile aynı düzeyde gelişmiş bir ülke olmasına rağmen, Japonya’da çalışma saatleri Amerika’daki geçerli çalışma saatlerinden çok daha fazladır. Öte yandan Japonya’da çalışma saatleriyle ilgili yapılan istatistiki verilere göre fazla mesailer gizlenmekte yani kayıt dışı bırakılmaktadır (Erol, 2015, s. 18). 1980’lerin ikinci döneminden bu yana da karojisatsu (yoğun çalışmaya bağlı intihar) Japonya’da çok büyük bir toplumsal sorun haline gelmiştir. Karojisatsu kurbanları genellikle yılda 3,000-3,500 saat çalışmakta ve 39 ya da 40 yaşında da ölmektedir. Fakat Japon hükümeti yalnızca soruşturmaların yürütülmesinde değil, aynı zamanda “işçi tazminat sistemi” aracılığıyla karojisatsu telafisi içinde isteksizdir (Erol, 2015, s.18).

Japonya’nın kayıt dışılık konusunda gelişmekte olan ülkeler kadar sorunlarının olmamasında iş gücü piyasasının yetersiz olması, dünyanın üçüncü büyük ekonomisi olma ve vergi ahlakı yüksek olan ülkeler içerisinde yer alması gibi faktörlerden kaynaklıdır. Çünkü yoksulluğun azaltılması için büyüme kalitesi önemlidir. Kişi başına düşen gelirin artması insani gelişmenin elbette garantisidir. Ekonomik büyüme sonrası yoksulluk ve çocuk işçiliğinin azaltılması ile ilgili politikaların yoksul hanelerin katılımını teşvik etmesi ve böylece yoksulların gelirinin elde edildiği sektörleri de içermesi gerekmektedir. Başka bir deyişle politikalar aynı zamanda kayıt dışı sektöre de odaklanmalıdır (Mehrotra ve Biggeri, 2002, s. 7). Doğu Asya ülkeleri olan Japonya, Kore ve Tayvan gibi daha eşit bir gelir dağılımının olduğu yerlerde, gelir eşitsizliğinin ekonomik büyümeyle ve sosyal destekler ile azaldığını göstermiştir (Mehrotra ve Biggeri, 2002, s. 7).

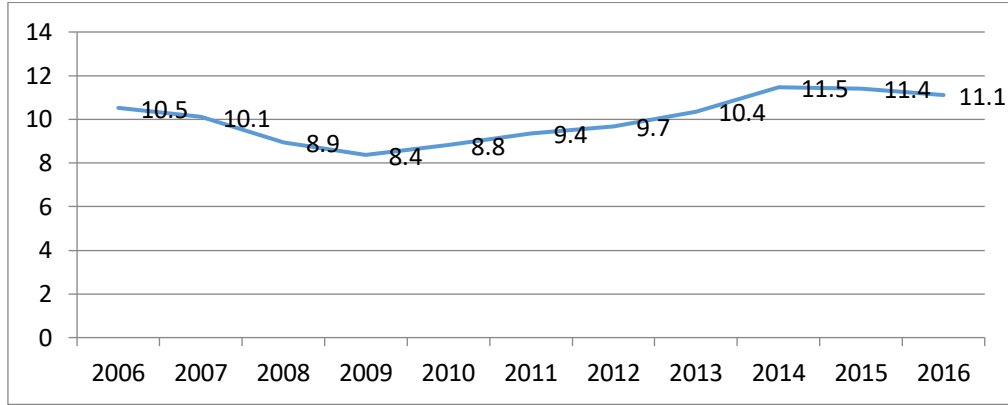
Kayıt dışı ekonominin önlenmesi için vergi ahlakı da önleyici faktördür. Japonya’da güvene dayanan vergi ahlakının yüksek olmasının sebebi vergi idaresi ile vergi mükellefleri arasında yoğun bir etkileşimin olmasıdır. Vergi idaresi sürekli olarak çeşitli yollarla (televizyon, broşür ve okullarda eğitim vererek v.s) mükellefleri bilgilendirmekte ve bunun yanında devlet görevlilerine yüksek maaşlar ödeyerek rüşvet almalarının önüne geçmektedir. Japonya’da kasıtlı vergi kaçakçılığı çok ağır şartlarla cezalandırılmaktadır (Ergün, 2016, s. 60).

Ayrıca Japonya’da kamu istihdam hizmetleri (PES), işveren fiilen sigorta primlerini ödemediğinde bile işsizlik ödeneği taleplerini kabul etmektedir. Sigorta primi ödemeyen bir işletme, eski bir işçinin işsizlik ödeneği için başvurması durumunda tespit riskini de beraberinde getirir. Böylece eski bir çalışan işsizlik ödeneği için başvurmaya teşvik edilirse, ekonomide meydana gelebilecek kayıt dışı çalışmayı bir bütün olarak bastırmaya önemli bir katkıda bulunmuş olurlar (Kuddo ve Rutkowski, 2011, s. 10). Yani Japonya kayıt dışı çalışanlara sosyal haklarını arama

hakkı vererek kayıt dışı istihdam yapan işverenlerin izlenmesini içeren bir politika benimsemektedir (Besim ve diğ., 2013, s. 179).

Japonya’da yabancı kaçak işçi çalıştıran işverenler 2.000.000 Japon yeni idari para cezası ve 2 yıl süreli hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. Yabancı kaçak işçi çalıştırmaya aracılık edenlere 3 yıl süreli hapis ve 2.000.000 Yen para cezası verilmektedir (Tekinarıslan, 2014, s. 71). Japonya’da polis ve çalışma bakanlığı yabancı kaçak işçilikle mücadelede koordineli olarak çalışmaktadır (Tekinarıslan, 2014, s. 98). Böylece Japonya aldığı önlemlerle kayıt dışı istihdamı önleyebilmektedir.

Japonya 2006 ve 2007 yılında düşük enflasyon yaşamış ve devlet vergi gelirlerinin GSYH’ye oranı %10 düzeyinde gerçekleşmiştir. 2008 yılında enflasyon oranında artış meydana gelmiş, devletin vergi gelirlerinin GSYH’ye oranı %8 olarak azalış göstermiştir. Ayrıca 2006 yılında 91 milyon Yen olan sosyal harcamalar 2008 yılında 96 milyon Yen’e kadar arttırılmıştır (Şekil 3).

Şekil 3. Japonya’da Devlet Vergi Gelirlerinin/GSYH (World Bank, Devlet Vergi gelirlerinin/GSYH).

Deflasyon dönemlerinde genişletici maliye politikası araçları olan vergi gelirlerinin azaltılması ve kamu transfer harcamaları içerisinde yer alan sosyal harcamaların arttırılması ekonomide tüketimi artırarak enflasyonun artmasına neden olmaktadır. 2009 yılında küresel durgunlukla birlikte bütçe açığı problemi olan Japonya’nın Devlet vergi gelirlerinin/GSYH’ye oranı 2008 yılında düşürüldüğü düzeyde sabit tutulmuştur.

Ülkede 2009 yılı sonrası deflasyonun azalmaya başlaması ile devlet vergi gelirleri artmış ve ülkenin sosyal harcamalarında istikrarlı artışı devam etmiştir. 2010–2011 yılı sonrası vergi gelirlerinin arttığı görülmektedir. Vergi gelirlerinin arttırılması mali yapıdaki bozulmadan kaynaklanmaktadır. Çünkü 2011 yılının ikinci yarısı itibariyle Avrupa başta olmak üzere, Japonya gibi ülkelerdeki mali yapılarda ortaya çıkan derin bozulmalar nedeniyle büyüme süreci yeniden ve olumsuz yönde baskı altına girmiştir (Öztürk ve Tuzcu, 2012, s. 97).

Bu gelişme işsizliğin ulaştığı yüksek seviyeden yoluna devam etmesine neden olmaktadır. Daha da kötüsü, yaşanmakta olan küresel borç krizi ile finansal istikrarsızlıklar gibi nedenlerle toplam talebin azaldığı, büyüme olanaklarının bir hayli daraldığı bir dünyada, gelecekte işsizlik boyutunun daha da artarak devam etmesi büyük bir ihtimaldir (Öztürk ve Tuzcu, 2012, s. 97).

Japonya’da 2013 yılında mali yapıdaki bozulmadan dolayı ılımlı enflasyon gerçekleşmiş olmasına rağmen, devletin vergi gelirlerinin GSYH’ye oranı %10’a, 2014 yılı sonrası ise %11’e yükseltilmiş.

7. Japonya’da İşsizlik ve Sosyal Koruma Harcamalarının Önemi

Japonya vatandaşlar için en düşük yaşam maliyetini garanti etmeyi amaçlayarak, minimum maliyetler için madde 25(1)³’de³ belirtilen kişilerin yaşam giderlerini ifade etmektedir (Masayoshi, 2010, s. 38). Asgari maliyetler geçim giderleri, eğitim, konut, tıbbi bakım, uzun süreli bakım, doğum, istihdam gibi giderlerin hesaplanmasıyla oluşmakta ve tıbbi bakım, uzun süreli bakım yardımları dışındakiler doğrudan nakit olarak yoksullara ödenmektedir (Masayoshi, 2010, s. 38).

Özellikle durgunluk dönemlerinde meydana gelen işsizlikte ve kayıt dışılıktaki artışta, sosyal koruma harcamalarının önemi ön plana çıkmaktadır. Gelişmiş ekonomilerde gerçekleşen transfer harcamaları borç faizlerinin yerine ağırlıklı olarak sosyal yardımlar, eşitleme destekleri, eğitim yardımları, Ar-ge destekleri, sübvansiyonlar, alt yapı yatırımları gibi sosyal koruma kalemlerine harcanmaktadır (Kalaycı, 2016, s. 80). Birçok Avrupa ülkesinde, Avustralya, Japonya ve Birleşik Devletlerin sosyal sistemleri, geçtiğimiz 50 yıl içinde şu an içinde buldukları kapasiteli duruma doğru genişlemişlerdir (OECD, 2016, s. 1).

Yıllar	Enflasyon (%) Ort. Tüketici Fiyatları	İşsizlik (%)	Sosyal Koruma Harcamaları (¥)
2006	0,25	4,11	91.996.743,90
2007	0,06	3,83	94.215.580,40
2008	1,38	3,98	96.699.590,50
2009	-1,35	5,07	103.764.161,60
2010	-0,72	5,05	105.935.507,40
2011	-0,27	4,58	109.241.608,40
2012	-0,05	4,32	109.246.119,30
2013	0,34	4	110.929.473,70

Tablo 3. Japonya’da Sosyal Koruma Harcamaları (OECD, Sosyal Koruma Harcamalar).

Japonya’da 2006 yılından itibaren 2013 yılına kadar sosyal koruma harcamalarını istikrarlı bir şekilde arttığı görülmektedir. Japonya’da gerçekleşen deflasyonist etkiyle beraber sosyal harcamalarda da gerçekleşen artış gelir dağılımı üzerinde olumlu etkiye sahiptir. Ekonomistler, hızlı ve atak bir şekilde büyüyen ekonomileri “kaplan” olarak adlandırmaktadır. Japonya ekonomisinin çok kısa sürede büyük refah artışı yaşaması, “Kaplan” adını almış ekonomilerden olma özelliği taşımasının en büyük nedenidir (Bilge, 2009, s. 8). Çünkü yoksulluğun azaltılmasına etki eden en temel faktör ekonomik büyümedir (Solmaz ve Avcı, 2017, s. 49).

Sosyal harcamaları etkileyen önemli bir konu ülkelerin büyüme hızlarıdır. Devlet harcamalarının, ekonomik büyüme ile uzun dönemli pozitif ilişkili olması Wagner yasası olarak adlandı-

³ Madde 25(1): Bütün insanlar, asgari ve kültürlü yaşamın asgari standartlarının korunması hakkına sahip olacaktır ve yaşamın her alanında devlet, sosyal refahın, güvenliğin ve halk sağlığının teşvikinin genişletilmesi çabalarını kullanacaktır (Prime Minister Of Japan His Cabinet, 1946).

rılmaktadır. Sanayileşen toplumda reel geliri yükselen halk, kendilerine daha fazla hizmet getirilmesini talep etmektedir. Devletin eğitim, sağlık gibi alanlara daha fazla harcama yapması ekonomik büyümenin reel etkileri olarak kabul edilmektedir (Kaymaz, 2018, s. 121).

Bu nedenle 2008-2013 yıllarında sosyal koruma harcamalarında %15'lik bir artış gerçekleşmiştir. Japonya ekonomisinde 2008 yılı içerisinde gerçekleşen sosyal koruma harcamaları 2009 yılında %7'lik artış göstererek en fazla artış gösterdiği yıl olmuştur. Japonya'nın transfer harcamalarının GSYH'ye oranı ise kriz sonrası gerçekleşen deflasyonun etkisiyle, 2008 yılında %20 iken, 2009 yılında %23'e çıkarılmış, 2013 yılına gelindiğinde ise %25 olarak gerçekleşmiştir (Kalaycı, 2016, s. 34).

Japonya'da mali yapıdaki sorunlar, büyüme sürecini olumsuz etkilemesine rağmen 2011 yılı sonrasında kamu harcamaları içerisinde yer alan sosyal koruma harcamaları istikrarlı olarak artırılmıştır. Japonya'nın dünyanın üçüncü büyük ekonomisi olması, deflasyonist süreçte sosyal koruma harcamalarını arttırmada büyük rol oynamaktadır. Japonya'nın elindeki gibi büyük kaynaklara sahip olmayan gelişmekte olan ülke hükümetleri, krize karşı alınacak sosyal önlemler açısından ciddi kaynak sorunu yaşamaktadırlar (Erdoğan, 2010, s. 145).

Gelişmekte olan ve gelişmiş ülkeler için mali alanın önemi şu anda ve ilerleyen yıllarda yaşlanan nüfus için sosyal güvenlik ve yardım programlarını sağlama ve kaynak bulma ihtiyacıyla karşı karşıya kalmalarından dolayı meydana gelmektedir. Yaşlanan nüfusun gelecekte daha da artacağı tahmin edilmekte ve bağımlı nüfusu arttıracığı öngörülmektedir (Kasal, 2017, s. 14).

Sosyal harcamaların artmasından daha önemli olan sosyal harcamaların finansmanı ve sürdürülebilirliğidir. Yeterli vergiler ve borçlanma yoluyla finansman bulunamadığında mali alan daralacak ve sosyal harcamalar mecburi olarak azaltılacaktır. Bu durumda Japonya'da dikkat edilmesi gereken önemli unsur Kamu borç stokunun/GSYH oranıdır. Çünkü gelişmiş ülkeler içerisinde en yüksek borç düzeyine sahip ülke Japonya'dır. Japonya'nın Kamu borç stokunun/GSYH oranı %246'dır. Bu oran Yunanistan'ın kamu borç stokunun/GSYH oranından daha fazladır (TISK, 2015:2). Japonya yüksek borç oranı ile ekonomik kriz yaşamazken, Yunanistan ekonomisi iflas etmiştir. Japonya yüksek borç rasyosu ile ekonomisinde küresel çapta bir problemin çıkmaması yapısal durumu ile açıklanabilir (Güngör, 2017, s. 261).

İşgücü arzının düşmesi ve yaşlanan nüfus kaynaklı kamu harcamalarının büyük bir mali stres yaratmasından dolayı makroekonomik performansı olumsuz etkileyebilmektedir. İşgücü arzının düşmesi vergi tabanını ve vergi gelirini azaltması söz konusu olabilmektedir. Ayrıca geniş yaşlı nüfusun varlığının kamunun yaşlılara yaptığı yardım harcamaları üzerinden baskı oluşturabilmesi mümkün ve gelişmiş ülkelerin bu tür harcamalara yönelik bir mali alan oluşturması gerekliliği ve önemi ortaya çıkmaktadır (Kasal, 2017, s. 14).

Bu durumu en iyi olarak Japonya'nın 1990'lı yılların ortalarında yaşadığını deneyimi net olarak ortaya koymaktadır. Alt yapısı olmadan sermaye kontrollerinin kaldırılması sonrası spekülatif saldırılara açık hale gelen Japonya'nın krize yönelik ilk tepkisi faiz oranını düşürmek olmuştur (Kahraman, 2016:65). Fakat Japonya'nın likidite tuzağında olduğunun anlaşılmasıyla canlandırma politikalarının uygulanması bütçe açıklarına yol açmıştır. Sürekli bütçe fazlasına alışık olan Japonya uluslararası baskılar nedeniyle 1997 yılında ekonomiyi canlandırmak yerine daraltıcı politikalar uygulamaya başlamış ve uygulanan daraltıcı politikalar sonrası ise ülke yeni bir durgunluğa girmiştir (Kahraman, 2016, s. 65).

Japonya'da mali disiplini (uyum) arttırmaya yönelik bu düzenlemelerin yanı sıra yerel yönetimlerde yeniden yapılanma çalışmaları çerçevesinde 1994-2003 yılları arasında yerel yönetimlerin çalıştırdıkları personel sayısında 170 bin kişilik bir azalma görülürken, 2002 mali yılında 1177 yerel yönetim biriminin personel ücretlerinde yaptığı kesinti 100,7 milyar Yen'e ulaşmıştır

(Akdemir ve Benk, 2010, s. 177). Personel harcamalarında sağlanan bu kesintinin yanı sıra, 2008 yılına kadar da hizmet sunumunda etkinliği artırmaya yönelik düzenlemeler yapılması, idari harcamaların yeniden gözden geçirilerek bunların bir kısmının iptal edilmesi, yönetimde etkinliği artırmak için bazı birimlerin birleştirilmesi, belediye vergilerinin tahsilat oranlarının yükseltilmesi gibi önlemlerin alınması kararlaştırılmıştır (Akdemir ve Benk, 2010, s. 177).

8. Japonya’da İşsizlikle Mücadele Önlemleri

Japonya’da nüfusun yaşlanmasıyla aktif nüfusun düşmesine rağmen uzun süreli durgunluk nedeniyle işsizlikle mücadele amaçlı kriz öncesi ve sonrası istihdamın artırılmasına yönelik birçok önlemler alınmaktadır. Japonya iş gücü piyasasının her geçen gün yaşlanıyor olması, yaşlı nüfusunun istihdam edilebilirliğini devam ettirerek, iş gücü piyasasında uzun yıllar devam etmeleri gerekmektedir. Japonya’da yaşlı işçilerin iş gücü piyasasına katılımı için işletmelere mali teşvik sağlanmakta, emekli olan işçilerin emekli olmadan önce uzun süre işte kalmaları için yardım ve destek sağlanmaktadır (Ghosheh, 2008, ss. 20-21).

Japonya Hükümeti, işverenlere eski işçilerini işe almaları ve çalıştırmaları konusunda danışmanlık ve yardım sağlamaktadır. İşverenlerin iş verdikleri ve istihdam ettiği yaşlı çalışanlarını, ilgili bakanlığa rapor sundukları takdirde vergi muafiyeti talep edebilmektedirler (Ghosheh, 2008, s. 21). Japonya’nın emeklilik yaşı 63 iken, yapılan yasa düzenlemeleriyle işverenler, işçileri mümkün olduğundan daha ileri ki yaşlarda emekli etmesi beklenmektedir (Ghosheh, 2008, s. 21).

Japonya 2009 kriziyle birlikte 23 Ekim’de acil istihdam önlemi için teşvik paketi açıklayarak 8 Aralık 2009 tarihinde mali yıl için ek bütçe olarak 7,2 Trilyon Yen tutarında paket hedefledi ve ülkede toplamda 5 farklı teşvik paketi kabul edildi (ILO, 2010, s. 2). Bu paketler; Acil istihdam önlemleri kapsamı içerisinde yer alan Kolaylaştırıcı acil politika paketi, Günlük yaşamı destekleyici önlemler paketi, Kişileri korumaya yönelik acil politika paketi, Ekonomik krize yönelik acil politika paketi ve acil istihdam tedbirleri, Gelecek için acil ekonomik önlemler gibi farklı bütçelerde hazırlandı.

Japonya’nın yeniden canlandırma stratejisindeki hedefi 6 aydan uzun süreli işsiz kalanları %20 oranına kadar düşürmek 20-34 yaş aralığındaki gençleri ise %78’lik kısmının istihdam edilebilirliğini sağlamak olup, 2012 yılı içerisinde ise %74’lük oranın istihdamını sağlayabilmiştir. Bu hedefler 30 yaş altındaki genç mezunları, işsizleri, Freeters (Birden fazla yarı zamanlı işletmelerde çalışanlar), olarak adlandırılan işçilerin korunmasını ve NEET’leri hedef almıştır (ILO, 2016, s. 2).

Japonya’da Nisan 2008’de “Job card system” uygulamaya başlanmış ve katılımcı işletmelerden gençlerin bu sistemle birlikte yarı zamanlı olarak çalışanların tam zamanlı işlere kavuşturulması, pratik eğitim almaları ve mesleki yeterliliklerinin değerlendirilmesi ön plana alınmıştı (Ha ve diğ., 2010, s.16). Çünkü Japonya’da yeni mezunlar için iş gücü piyasasının oluşmasında, düzenli çalışanların iş gücü piyasasından uzaklaşması ile gerçekleşmekte ve gençlerin çalışma hayatına düzenli olmayan çalışanlar olarak başladığı dikkat çekmektedir (Sugeno, 2016, ss. 26-27). Bu yüzden 2008 yılında genç istihdamı arttırmak için okuldan yeni mezun gençleri tam zamanlı olarak işe alma koşuluyla büyük işletmeler için 500 bin yen, küçük ve orta büyüklükteki işletmeler için 1 milyon yen olmak üzere kapsamlı bir sübvansiyon planı uygulandı (Ha ve diğ., 2010, s. 19).

Japonya’da özellikle genç işsizliğin önlenmesi için alınan önlemlerin başarısı, genellikle işsizlik oranlarının arttığı durgunluk dönemlerinde düşmekte, ekonomik canlanma dönemlerinde ise daha etkili olmaktadır (Erol, 2013, s. 26). Japonya’daki işsizliğin genel olarak düşük olmasına rağmen ücretlerin de düşük olduğu görülmektedir. Bunun temel nedenleri işgücü piyasasının

esnekliğinin artması, sendikalaşmanın azalması, üretimin küreselleşmesi, erkek ve kadın çalışanların arasındaki ücret farklılığına rağmen kadınların işgücüne katılım oranının artmasıdır (Akram, 2018, s. 7).

9. Sonuç

Günümüzde gelişmiş ülke ekonomilerinde “pozitif arz şoku” nedeniyle durgunluk veya deflasyon görülmektedir. Bu ülkelerden biri yüksek üretim gücüne sahip Japonya’dır. Japonya ekonomisinde durgunluğun meydana gelmesi sonucu yıllar boyunca istikrarını koruyan istihdamdaki artış yavaşlamış, işsizlik artış göstermeye başlamıştır. Özellikle 2009 yılında küresel boyutta meydana gelen talep daralması sonucu ülkede yaşanan işsizlik 2006-2016 yılları arasındaki en yüksek işsizlik oranı olmuştur. İşgücü yetersizliğinin olduğu Japonya’da, işsizlik ile mücadele kapsamında alınan önlemler işsizlikte oluşabilecek ciddi artışı önlemesine rağmen ülke ekonomisinde standart dışı, düzensiz ve yarı zamanlı işleri yaygınlaştırmıştır.

Japonya’da durgunluğa bağlı meydana gelen işsizlik ile işgücü piyasasının esnekleşmesi sonucu ücretler büyüyememiş, özellikle 2013 yılından sonra ortalama ücretler istikrarlı olarak düşmüştür. Ülke ekonomisinde işsizliğin artmasıyla geçici, düzensiz, yarı zamanlı çalışma şartlarının oluşması ve ücretlerin düşmesi, Japonya’da kayıt dışı ekonomiyi arttırmıştır. Ülkede kısmi ve tam süreli gece çalışmasının yaygınlaşması, tatil günlerinde mesai yapılması, vardiyalı çalışma, gizlenen ve fazladan yapılan saatlik mesailer nedeniyle karojisatsu sorun haline gelmiştir.

Japonya’da işsizlik ve kayıt dışı ekonomi ile mücadele için yapılan harcamalar dışında uygulanan genişlemeci politikalar sonucu oluşan geniş bütçe açıkları ülke ekonomisinin durgunluk ve işsizlikten sonra en önemli sorun haline gelmiş ve bütçe açıklarının azaltılabilmesi için uygulanan mali uyum politikası sonucu genişleyici politikaların uygulanmasındaki en önemli sorun olmuştur. Japonya’da uygulanan genişleyici politikalar sonucu ülke ekonomisinde kamu borç stokunda oluşan ciddi artışa rağmen sosyal harcamalar ısrarlı artırılmış ancak ülke ekonomisinde beklenen büyüme sağlanamamıştır.

Japonya’da toplam talebin, toplam arzı karşılayamaması sonucu ortaya çıkan artık nedeniyle satışlardaki düşüşe bağlı işletme karlarının azalması, ülke ekonomisinde işsizlik ve ücretleri olumsuz etkilemektedir. İşsizlik ve düşük ücretler toplam talebi olumsuz etkileyen bir diğer olumsuz faktör olmaktadır. Çünkü bireylerin gelirlerinde artışın olmaması tüketime yönelik olan harcamaları olumsuz etkilemekte ve reel gelirin artırılamaması toplam talepte artışı destekleyememektedir.

Özellikle Japonya’da bireylerin fiyatların düşeceği beklentisi içerisine girmesi ile tüketimlerini ertelemeleri, tüketimlerin ertelenmesi ile işletme karlarının düşmesi sonucu ücretlerin büyüyememesi döngüsel sorun haline gelmiştir. Bu döngüsel sorunun önlenmesi için ücretlerde istikrarlı artışın gerçekleşmesi, ücretlerdeki istikrarlı artış nedeniyle zarar eden işletmelerin devlet tarafından korunması ve ücretlerde artışın gerçekleşmesi ile halkın tüketime yönelik harcamalarının artırılması teşvik edilmelidir.

Japonya’da gizli yapılan mesailer ve karojisatsu sorunları önlenmelidir. Bu nedenle sosyal harcamalar belirli alanlarda önceliklendirilmeli ve genel olarak sosyal harcamalar, kamu bütçesinde bozulmalara yol açmaksızın zarar eden işletmelere yönelik vergi muafiyeti ve mali yardım, işsizlik ve kayıt dışı ekonomi ile mücadele ve en önemlisi tüketimi artırmaya yönelik harcamalar üzerinde belirlenmelidir. Ancak kamu bütçesinde oluşabilecek sorunlar ülkenin mali tuzak döngüsü içerisine girmesine neden olacağından, ülkenin tekrar durgunluğa girmesinin önlenmesi için kamu bütçesine önem verilerek mali disiplin sağlanmalı ve korunmalıdır.

Kaynakça

- Acar, İ. (2015). "Türkiye'de Gelir Dağılımı, Hak-İş". *Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 4 (8), 42-59.
- Agnese, Pablo and Hector, Sala (2008). Unemployment in Japan: A look at the 'lost decade', *Munich Personal RePEc Archive, IESE Business School, Universitat Autònoma de Barcelona*.
- Akalın, G. ve Kesikoğlu, F. (2007). "Türkiye'de Kayıtdışı Ekonomi ve Büyüme İlişkisi", *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (5), 71-87.
- Akdemir, T. ve Benk, S. (2010). "Japonya'da Yerel Yönetimlerin Yapısı ve Finansmanında Yaşanan Gelişmeler", *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (11), 163-186.
- Akram, T. (2016) "Japan's Liquidity Trap", *Levy Economics Institute Working Paper*, 862.
- Akyol, Ş. (2019). *Deflasyonun Japonya ve İsviçre Ekonomileri açısından Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. İstanbul yeni Yüzyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Anonim. "Japonya Ülke Raporu". *Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odası*. <http://www.etonet.org.tr/uploads/japonya.pdf> (Erişim: 16.11.2018).
- Aoyagi, C. ve Ganelli, G. (2014). "Options for Wage Policy in Japan" *Research Institute of Economy, Trade and Industry*.
- Ataman, B. C. (1998), İşsizlik Sorununa Yeni Yaklaşımlar. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/36302> (Erişim: 20.12.2017).
- Besim, M. Mungan, Z. ve Gürpınar, A. ve Saydam, G. (2013). "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Kayıtdışı Ekonomi", *Kıbrıs Türk Ticaret Odası*.
- Bilge, O. (2009). *Ekonomik Krizlerin Yoksulluk Üzerine Etkileri*. Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi. T. C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Bloomberg. (2013). "Japonya deflasyona "fazla" alıştı". <http://www.bloomberght.com/haberler/haber/1286797-japonya-deflasyona-fazla-alisti> (Erişim: 24.07.2018).
- Diñçer, B. (2007). *Kayıt Dışı Ekonomi ve Rekabetçi Piyasalar Üzerine Etkisi*. T.C. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erdoğan, S. (2010). "Küresel Krizin İstihdam Etkileri ve Kriz Karşıtı İşgücü Piyasası Önlemleri". *Memleket Siyaset Yönetimi Dergisi*, 5 (12), 142-167.
- Ergün, İ. (2016). *Vergi Ahlakı: Uygulamalı Örnek (Tekirdağ Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ.
- Erol, S. I. (2013). "Gençlere Yönelik Aktif İstihdam Politikaları: Japonya, Kore, Çin ve Türkiye Örnekleri", *Tuhs İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 24 (6), 15-43.
- Erol S. I. (2015). "Japon Çalışma Hayatının İki Büyük Problemi: Karoshi ve Karojisatsu". *Çalışma Dünyası*, <http://www.calismadunyasi.gov.tr/sayi6.html> (Erişim: 09.10.2018).
- Geoffrey, D. And Manollo, A. (2008), "Labour Shortage Responses in Japan Korea Singapore Hong Kong And Malaysia: A Review And Evaluation", *ILO Asian Regional Programme On Governance Of Labour Migration Working Paper No.2*, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/documents/publication/wcms_099166.pdf (Erişim: 25.03.2018).
- Ghosheh, N. (2008). "Age Discrimination and Older Workers: Theory and Legislation in Comparative Context", *ILO Conditions of Work And Employment Series No.20*. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---prot-rav/---travail/documents/publication/wcms_travail_pub_19.pdf (Erişim: 26.05.2018).
- Gökbunar, A. R., Uğur, A. ve Duramaz, S. (2016). "Yaşlı Nüfusa Yönelik Sağlık Harcamalarının Azaltılmasında Kamusal Politikaların Önemi", *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12 (1), 109-122.
- Güngör, K. (2017). "Avrupa Birliği Ülkelerinde Borç Krizi ve Türkiye", *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5 (4), 259-273.
- Ha, B., McInerney, C., Tobin S., ve Torres R. (2010). "Youth Employment in Crisis", *International Insitute For Labour Studies Geneva*.
- Harmanş, A. ve Abut, A. (2017). "Türkiye'de Kayıtdışı Ekonomi Gerçeği (Elazığ İl Örneği)". *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi*, 4 (1).
- Hijzen ve diğ. (2015). "The Japanese Labour Market during the Global Financial Crisis and the Role of Non-Standard Work: A Micro Perspective", *IZA DP No. 9391, Discussion Paper Series*.
- ILO. (2010). "G20 Japan Brief Japan's Response to the Crisis", *International Labour Office*. https://www.dol.gov/ilab/diplomacy/G20_ministersmeeting/G20-japan-brief.pdf (Erişim: 19.04.2018).

- ILO. (2016). “Youth Employment Policy Summary Japan”, *International Labour Office*. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---sro-bangkok/documents/publication/wcms_534277.pdf (Erişim: 25.03.2018).
- Işık, N. ve Acar, M. (2003). “Kayıtdışı Ekonomi: Ölçme Yöntemleri, Boyutları, Yarar ve Zararları Üzerine Bir Değerlendirme”. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21, 117-136.
- Kahraman, F. (2016). *Kriz Sonrası Euro Bölgesinde Çevre Ülkelerinin Uyguladığı Kemer Sıkma Politikalarının Yarattığı Tehlike: Mali Tuzak*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Kalaycı, C. (2016). *Türkiye’de Transfer Harcamalarının Gelişimi ve Ekonomik Etkilerinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu.
- Kasal, S. (2017). *Mali Alan ve Mali Kural İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. T.C. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Kawaguchi ve Mori (2017). “The Labor Market in Japan, 2000–2016”, *IZA World of Labor No. 385*.
- Kaymaz, V. (2018). “OECD Ülkelerinde Sosyal Harcamaların Belirleyicileri”, *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 4(2): 118-130.
- Kuddo, A. ve Rutkowski, J. (2011). “The World Bank Policies to Reduce Informal Employment An International Survey”, *The World Bank Technical Note for the Government of Ukraine*.
- Masayoshi, H. (2010). “Social Protection in Japan: Current State and Challenges”. *School Of Public and International Policy and Graduate School of Economics Hitotsubashi University*.
- Mckinnon, R.I. (2007). “Japan’s Deflationary Hangover: Wage Stagnation and the Syndrome of the Ever-Weaker Yen”, *ADB Institute Discussion Paper No.74*.
- Mehrotra, S. ve Biggeri, M. (2002). “Social Protection in the Informal Economy: Home Based Women Workers and Outsourced Manufacturing in Asia”, *UNICEF Innocenti Research Centre and Department of Economics, University of Florence*.
- Mitani, N. (2011). “Structural Employment in Japan”, *26th Pacific Economic Community Seminar: Examining the Mid- and Long-Term Structural Unemployment in Asia-Pacific* (13-14 Ekim 2011, Taipei).
- Murat, S. (1992), “Japon Çalışma Hayatı”, *Dergipark*. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/9621> (Erişim: 27.10.2018).
- Nishimura, I. (2017). “Changes in the Wage System in Japan: Circumstances and Background”. *The Japan Institute For Labour Policy And Training*. <http://www.jil.go.jp/english/jli/documents/2017/003-04.pdf> (Erişim: 19.08.2018).
- OECD. (2016). “Social Spending Stays at Historically High Levels in many OECD Countries”, *Better Policies For Better Lives*. <http://www.oecd.org/els/soc/OECD2016-Social-Expenditure-Update.pdf> (Erişim: 26.05.2018).
- OECD, Ortalama Ücretler, https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=AV_AN_WAGE# (Erişim: 08.03.2018).
- OECD, Asgari Ücretler, <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=RMW> (Erişim: 08.03.2018).
- OECD, Sosyal Koruma Harcamaları, https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=SOCX_AGG#, (Erişim: 08.03.2018).
- Öztürk, İ. ve Tuzcu, B. (2012). “Küresel Kriz ve İstihdam”, *Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği*.
- Solmaz, E. ve Avcı, M. (2017). “Yoksullukla Mücadelede Sosyal Koruma Harcamaları: Avrupa Birliği Ülkeleri Üzerine Bir İnceleme”. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*.
- Sophia, L. (2018). “Real Wage Effects Of Japan’s Monetary Policy”. *Econstor*. <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/177758/1/101853878X.pdf> (Erişim: 15.05.2019).
- Sugeno, K. (2016). “Labor Situation in Japan and its Analysis: General Overview 2015/2016”, *The Japan Institute for Labour Policy and Training*. <https://www.jil.go.jp/english/lj/general/2015-2016/2015-2016.pdf>(Erişim: 17.05.2019).
- Şahin, G. ve Kalaycı, İ. (2015). “Niceliksel Gevşeme Para Politikası Üzerine Bir İnceleme: Japonya Örneği”, *T.C. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 33 (3), 99-130.
- Şanlıoğlu, Ö. (2016)., Sosyal Refah Devletin Krizi ve Sürdürülebilirliği Üzerine Bir Değerlendirme, *Dergipark*.
- Tekinarslan, Mehmet. (2011). *Kayıt Dışı İstihdamla Mücadele*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Topalhan, T. (2012). *Ücret ve Ücret Teorileri*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Topçu, M. (2010). *İşsizlik ve Enflasyon Arasındaki İlişkilerin Analizi: G8 Ülkeleri Üzerine Uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. T.C. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

- Turhan, S. (1986). Maliye Politikası ve Uygulamaya İlişkin Yöntemler. *Dergipark*. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/8377> (Erişim: 08.12.2018).
- Uluslararası Para Fonu, Seçilmiş Ülkeler ve Konular İçin Rapor, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2017/02/weodata/weorept.aspx?pr.x=71&pr.y=9&sy=2006&ey=2016&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=158&s=PCPIPCH%2CLUR%2CLE%2CLP&grp=0&a=> (Erişim: 01.02.2018).
- Williams, Colin, C. ve Renooy, P. (2013). “Tackling undeclared work in 27 European Union Member States and Norway Approaches and measures since 2008”, *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*. https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1324en3.pdf (Erişim: 29.09.2019).
- World Bank, Devlet Vergi gelirlerinin/GSYH Oranı, <https://data.worldbank.org/indicator/GC.TAX.TOTL.GD.ZS?end=2016&locations=JP&start=2005> (Erişim: 20.09.2018).